

DYSKURS OSOBOWOŚCI W TWÓRCZOŚCI IWANA KARPENKI - KAREGO (EWOLUCJA CHARAKTERU NA PRZYKŁADZIE KOMEDII "ŻYTEJSKE MORE")

Stupnytska Halyna

*wykladowca Katedry Praktyki Języka Angielskiego Drohobyckiego Państwowego Uniwersytetu
Pedagogicznego imienia Iwana Franki
miasto Drohobycz, Ukraina
ivannochkavravets@gmail.com*

Streszczenie. W artykule przeprowadzono próbę wyznaczenia stanowiska człowieka twórczego w społeczeństwie, sensu jego życia i działalności, ewolucję moralnych poszukiwań; charakterystykę wzajemnych osobowości oraz społeczeństwa; analizę psychologicznych i moralnych kolizji postaci komedii "Żytejskie more" Iwana Karpenki - Karego. Wyróżniono indywidualne, niepowtarzalne oraz typowe cechy postaci w utworze. Naświetlono osobliwości dialogicznego oraz monologicznego przemówienia głównych postaci komedii, zbadano problematykę wierności małżeńskiej. Przeprowadzono próbę uwyrażnienia aktualności problematyki, istotne dominujące gatunki utworu ukraińskiego dramaturga.

Słowa kluczowe: komedia, indywidualno niepowtarzalne oraz typowe cechy głównych postaci, osobowość oraz społeczeństwo, inteligencja ukraińska, obraz artysty, ampuła, osobliwości kolizji postaci, wierność małżeńska.

THE DISCOURSE OF PERSONALITY IN IVAN KARPENKO-KARYI'S WORKS (THE EVOLUTION OF CHARACTER ON THE BASIS OF THE COMEDY "THE SEA OF LIFE")

Stupnytska Halina

*teacher of the department of practice of the English language of the Drohobych State
Pedagogical University Ivan Franko University, Drohobych, Ukraine*

Abstract. In the article the attempt was made to scrutinize the position of a creative person in the society, the sense of his life and activities, the evolution of moral search; to characterize the relationship between a personality and the society; to analyze psychological and moral conflicts of the characters in Ivan Karpenko-Karyi's comedy "The Sea of Life". Individual and typical character traits of the play are shown. The author investigates the peculiarities of dialogue and monologue speech of the main characters of the comedy, the problem of marital fidelity. We have made an attempt to outline the urgency of the themes, significant genre predominant ideas of the Ukrainian playwright's work.

Keywords: comedy, individual and typical character traits, personality and society, Ukrainian intellectuals, the image of an artist, theatrical character, personal conflicts of characters, marital fidelity.

ДИСКУРС ОСОБИСТОСТІ В ТВОРЧОСТІ ІВАНА КАРПЕНКА-КАРОГО (ЕВОЛЮЦІЯ ХАРАКТЕРУ НА ПРИКЛАДІ КОМЕДІЇ “ЖИТЕЙСЬКЕ МОРЕ”)

Ступницька Галина

викладач кафедри практики англійської мови Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Дрогодиш, Україна

Анотація. У статті здійснено спробу окреслити становище творчої людини у суспільстві, сенс її життя та діяльності, еволюцію моральних пошуків; охарактеризувати взаємини особистості та суспільства; проаналізувати психологічні та моральні колізії персонажів комедії “Житейське море” Івана Карпенка-Карого. Увиразнено індивідуально-неповторні та типові риси дійових осіб п’єси. Висвітлено особливості діалогічного та монологічного мовлення центральних постатей комедійного твору, досліджено проблему подружньої вірності. Здійснено спробу увиразнити актуальність тематики, важливі жанрові домінанти твору українського драматурга.

Ключові слова: комедія, індивідуально-неповторні та типові риси дійових осіб, особистість та суспільство, українська інтелігенція, образ митця, амплуа, особистісні колізії персонажів, подружня вірність.

In the last decades there appeared the detailed literary researches by Svitlana Havryliuk [1], Alla Zakharchenko [13], Mykola Zymomyra [14], Petro Letnianchyn [5], Vasyl Marko [6], Anzhela Matiushchenko [7], Larysa Moroz [8], Ihor Nabytovych [9], Volodymyr Panchenko [10], Volodymyr Pratsiovytyi [11], Stepan Khorob [3], dedicated to the studies of the artistic concepts of personality in the Ukrainian drama. The interpretation of a person’s image, his psychology, morality, sense of life, relationship within the society in Ivan Karpenko-Karyi’s comedy “The Sea of Life” determined the **novelty** of the article.

The **objective** of the article is to research the peculiarity of a comic image comprehension within the personality of a dramatist and the interconnection of traditional and innovative in its treatment.

The **object** of the research is Ivan Karpenko-Karyi’s comedy “The Sea of Life”.

The **subject** is the poetics of the individual on the artistic basis of the play, psychological and moral conflicts of the main characters, the relationship between a personality and the society, the problem of a marital fidelity.

The characters of the comedies of Ivan Karpenko-Karyi (1845 – 1907), Marko Kropyvnytskyi (1840 – 1910), Mykhailo Starytskyi (1840 – 1904), Ivan Franko (1856 – 1916), Volodymyr Vynnychenko (1880 – 1951), as Mykola Zymomyra credibly proves, “are searching for the new ways of social advancement, trying to get free from the stereotypes of the conventional standards, to achieve the spiritual independence and defend the right to live free and create” [14, 185].

In the centre of Ivan Karpenko-Karyi’s attention dominate not only the negative character traits, unpleasant features of conduct and inner inferiority of certain persons, but also a positive creation of feelings, joyful emotions throughout the perception of a comic image. On the pages of the comedy a source of fun is a contrastive character drawing, a hyperbolized emphasis of certain traits of nature and some expendable feelings. The dramatist penetrated not into the ugly aspects of the artistic image, but he emphasized the comic effect the play made upon a reader.

In such plays as “Vanity” (1903) and “The Sea of Life” (1904) Ivan Karpenko-Karyi emphasizes not the elite personalities, but the living faults of common people and the completed motivation drawing in their actions. The verbal and psychological characteristics of the actors such as Ivan Barylchenko, Stepan Kramariuk counter the normative requirements of the comedian genre. Means of creating portrait details, psychological analysis of the given figures haven’t much in common with the principles of character building in the tragedy, the images of which are “more personal in contrast with those ones who are in the comedy. In its turn, the aim of the tragedy neither requires nor suggests the fact that the writer collected a great amount of typical conditions which demonstrate the traditions supposed to be a dominant feature of the comedy. In the first one, the character appears only so far as a course of action certainly requires it. On the contrary, the main traits of character are selected and shown in great detail in the last one” [4, 124].

The artistic conception in Ivan Karpenko-Karyi’s comedy “The Sea of Life” consists in giving the probability to the drawn scenes. Vasyl Marko comes to an accurate conclusion: “In the realistic work, all in fact is similar to a real life, because the characters with their troubles, thoughts, actions and circumstances produce the opinion in the mind of a reader that the whole atmosphere of the comedy has much in common with our realistic life” [6, 11 – 12].

At the same time, despite the topical documentary background, the drama deals with the artistic understanding of the concrete life events. In this context, it is up to emphasize a reasonable opinion of Vasyl Marko. The scientist comes to the conclusion: “created by means of imagination and work of the author a realistic image “lives” according to the special esthetic laws. So, taking into account the opinions of the literature scholars, every work of certain amount and genre – if it is a verse or a poem, a story or a novel, a vaudeville or a feature drama – is the whole world and we call it artistic. Here certain laws and regularities prevail – either social or psychological or temporo-spatial. They are essentially different from those which act in a real life, because a writer doesn’t portray it like a photo, but select the material and grasp it in an esthetic way relying on the artistic aim” [6, 12].

A folkloric stream in Karpenko-Karyi’s comedy “The Sea of Life” is shown in a speech pattern that is predetermined not only by the genre peculiarities of a given literary work, but also by using everyday colloquial language.

A new element in the work of the Ukrainian dramatist at the turn of two centuries added much to the novelty of the theme. It caused the interest in the problems of the Ukrainian intellectuals, addressing to the factor of subconscious, expressing the incomprehensibility of human fate in mixture with the comic situations. Such features of the comedy writer are similar to the imagery, originality of the contrast, a sudden illustration of the theme, irony and witticism on the pages of the comedies “An Ideal Husband” (1895) by Oscar Wilde, “Man and Superman” (1901 – 1903) by George Bernard Shaw, “Colleague Crampton” (1892) by Gerhart Hauptmann and “Teacher” (1894) by Ivan Franko.

Among the factors that predetermine the genre peculiarities of Ivan Karpenko-Karyi’s comedy “The Sea of Life”, a great part belongs to the character building. The dramatist created a great deal of anthropological types. Their description is connected with the specificity of socio-historical development of Ukraine. Ivan the actor, Karpo the ploughman, Mykhailo the principle of the grammar school, the captain of the ship Khvylya, Usay the entrepreneur are the representatives of different professions. Those

above-mentioned colourful images are not abstract. They are convincingly depicted. The characters are at most close to their realistic prototypes. They all are good specialists and experts of their trade. However, after devoting their lives to the working activities, those characters express their dissatisfaction with a kind of their occupation.

A portrait characteristic of the main character of the comedy “The Sea of Life” Ivan Barylchenko is shown in his remark from the scene in which Natasha is introduced to his brothers: “Без титула! А ні, стривай! Український козак! Я гордюю тим, що родом сам козак! Колись, брат, наші діди над морем панували і на поганеньких човнах до Сінопа добирались і Скутар руйнували; а ми вже от плаваєм житейським морем і частенько руйнуємо своє здоров’я від того, що плавать не уміємо або пливем не туди, куди слід” [2, 88].

This portrait covering the divergent details is greatly demonstrative. At the first sight, Ivan Barylchenko seems to be a common Ukrainian. He is a phlegmatic representative of a Ukrainian bohemia. But at the same time he is a model character of a new person at the turn of the centuries. The novelty of his ideas, moods and opinions is proved in the illustration in the eleventh part of the first act. Ivan utters (from his conversation with his wife Marusya): “Ах, моя дорога! Якби ж то для чоловіка були такі міцні і видимі межі, як-от скеля для моря... А коли межі всі в людей духовні, їх не видно... І присплять тебе бажання злі, якими повна наша кров, і підхоплять хвилі, а вал дев’ятий розіб’є життя об межу, як зараз він розбив об скелю воду впрах! Тільки компроміси помагають. (*Весело*). Слухай, Марусечко! Невже, коли б я тобі зрадив, випадково, без крихти кохання до другої... а так, по-дурному, оставляючи завжди в своїй душі і в серці твою світлу, благородну істоту, невже ж, питаю, ти б не простила?” [2, 101].

Ivan Barylchenko is a vivid individual with his own outlook on life. His principles form the main essence of his character. They differ from the viewpoints of others. The monologues of the hero prove a distinct certainty of his life position. He doesn’t wish to live like other people, as it goes against his principles. From the dialogues of the main character of the comedy we get a general look on his aspirations in the artistic conception of the dramatist. Ivan Barylchenko’s dreams, theories as well as his desires keep to a conscious decision that is realized in the establishment of his conviction. This fact is shown in his dialogue with the entrepreneur:

“**Усай** (*сміється*). Ну тебе! Ти мені надоїв, а я Івану Макаровичу надоїв з моїми скаргами; а влізьте в мою шкуру!

Іван. Ха! Мені і в своїй шкурі тісно. У вас болить карман, а у мене душа. Нині у публічності понизився смак і виросла байдужість до старого літературного репертуару. Іде хороша, строга комедія – кажуть: “Скучно”; іде драма – кажуть: “У нас своя щоденна драма!” Давайте голих жінок, давайте веселого, веселого!.. Ха-ха-ха! Ніхто не хоче думати і страждати, нині всі хочуть весело жити, і закривають очі, і затуляють уха, щоб не бачити і не чути стогону наболілої людської душі!.. А на цьому веселому ґрунті ростуть егоїзм, цинізм і байдужість до прекрасного, і виганяють і виженуть з людської душі справедливість і любов!” [2, 134 – 135].

The ideological core of the author’s conception of the individual is the creation of the artist. Having been in a centre of the ideological struggle, Ivan Barylchenko suffers from a great psychic distress. This is shown in his conversation in his family circle: “Море, море, море!.. Сьогодні ми послідній день усі вкупі, а завтра

кожного з нас підхопить житейське море і понесе на своїх грізних хвилях!.. Кого на міль посадить, кого об камінь розіб'є, а хто й сам захлебнеться водою... Один Карпо йде в натуральну життєву пристань. Знаєш, брат, мені завжди приязно згадати, як я колись у полі працював; я, брат, часто тепер жалкую, що не зоставсь з тобою святу землю оброблять, та вже пізно... П'ятнадцять літ артистичної діяльності витворили з мене штучну людину з розбитими нервами” [2, 81 – 82].

Such words in a funny way depict Ivan Barylchenko's complaint about the faults of his artistic profession. He is a calm and kind-hearted person who must be in a violent atmosphere of the bohemia life every day. The histrionics take up his mental strength. It causes suffering from his inner discomfort and emotional distress. The actor's spiritual world appears to be the arena of a dramatic struggle; worry and anxiety possess him. The fact that these emotions are the permanent companions of the artist is evident in Natasha's words: “Спокій – смерть. Життя – вічна праця, вічне незадоволення; вони примушують чоловіка шукать кращого, а в цім – прогрес. Чоловік повинен кипіть, кипіть і кипіть, а википів, прохолонув – спи!” [2, 83].

Since Ivan Barylchenko is completely devoted to his occupation, he has to sacrifice his loving family and happiness. A leading performer of the theatrical parts is rarely at home to spend time with his family. It affects his relations with his wife. The problem of marital fidelity gets its original explanation in Ivan Barylchenko's opinion. A well-known actor sticks to the point that the apology of the betrayal of a loved one is not a difficult matter. The actor's fresh opinions are largely caused by the peculiarities of the chosen profession. Theatre, plays, different theatrical characters mainly influence his consciousness and determine his conduct.

But Ivan Barylchenko's wife, a bearer of the traditional values, proves her husband's words to be completely false. Marusya doesn't agree to his compromises: “Сьогодні буде качать. Глянь, Марусечко, яка краса: море бішено б'є своїми могутніми хвилями об скелі, реве і завиває, – мов сердиться, що нема у нього сили розбити предковичну препону, якою натура обмежила його від землі, – і мусить іти на компроміс!..” [2, 100]. The constant betrayals to a loved wife with an actress Liudmyla Vanina become the reason of their family happiness break.

It is noticeable that Ivan Barylchenko's views on life seem not to be steady. The conduct of the actor and his remarks witness the vague mode of life. He “became a victim of demoralization, he was involved in the ambiguous entertainments, but it was too late he realized his fall” [8, 396]. Only at the end of the play the main character of the comedy realizes the faults of his actions and from that time he wants to be responsible for his conduct: “Це тільки послідня капля; вона полилася через край і розбудила мою совість. Я давно стражду невимовно. Справді, яке я маю право ждять від тебе вірності, коли я сам зрадник перед своєю жінкою? Безуміє страсті відняло від мене розум, і я не міг себе спинить! Розум шептав одно, а кров перемагала все, і я купався в пороках: став лицеміром, обманював себе, всіх обманював і оскверняв чистую, як херувим, Марусечку мою і моїх дітей, пригортаючи їх до свого порочного лона, цілуючи устами, на яких zostалися сліди твоїх поцілунків... А!.. Для кого я так мучу свою душу?... Там мир, любов і чистота, а тут порочна страсть! Годі! Чад пройшов, я рву усе...” [2, 126].

Ivan Barylchenko makes the decision that helps to realize his human essence and the evolution of his character. In this way, doubts and hesitations helped the leading image find himself and his place in the life.

In the second part of the fourth act Ivan Barylchenko is depicted as a new person. Then, he is not a prisoner of his own illusions. Now his dearest dream is to break up with his scabrous and obscure way of life, to return to his native homes and come into agreement with his wife. He firmly informs Stepan Kramariuk: “Я знаю! Проти всякої отрути є ліки! Я тебе й себе вилічу... Тікать треба звідцїля в натуральну життєву пристань, де стеля – небо, а діл – земля, де свіже повітря не надрива грудей, де нерви, кров і мозок урівноважені робочою дисципліною, де я колись у полі працював, де кріпкий сон обновляє сили, де спочивок від тяжкої праці дає райський спокій і тілу, і душі ” [2, 143].

Having come back to the morality, oriented on the common human values, the actor turned to a sense of his own mission. It involves his spiritual victory. Psychologically convincing is his remark ending the play on a positive note: “Обмившись сам, і в храм іскуства я чистоту внесу!” [2, 149].

The analysis provided the possibility to come to the conclusion that in the comedy “The Sea of Life” Ivan Karpenko-Karyi depicted the contrast between the emotional and intellectual nature of a person. A logical result of that conflict is summed up in the opinion that a person should live according to his own conscience.

Literatura:

1. Havryliuk S.V. Problema psikhohohiyi selianyna ta khrystyanskoyi morali u dramaturhiyi Marka Kropyvnytskoho) : dys... kand. filol. nauk : 10.01.01 / Kyivskyi un-t im. Tarasa Shevchenka / Svitlana Vitaliyivna Havryliuk. – K., 1995. – 167 s.
2. Karpenko-Karyi Ivan (I.K. Tobilevych). Tvory : V 3 t. / Ivan Karpenko-Karyi (Ivan Karpovych Tobilevych). – K. : Derzhavne vyd-vo khudozhnoyi literatury, 1961. – T. 3. – 459 s.
3. Khorob S. I. Ukrayinska dramaturhiya : kriz vymiry chasu (Teoretychni ta istoryko-literaturni aspekty dramy) / Stepan Ivanovych Khorob. – Ivano-Frankivsk : Lileya, 1999. – 199 s.
4. Khrestomatiya z teorii dramy. Osoblyvosti dramaturhichnoho mystetstva v istorychnomu rozvytku. Vid antychnykh chasiv do pochatku XIX stolittia / Uporiad. ta statti pro avtoriv Petra Petrovycha Nesterovskoho. – K. : Mystetstvo, 1978. – 184 s.
5. Letnianshyn P. Osobystist u dramakh Bernarda Shou, Ivana Franka, Volodymyra Vynnychenka. Monohrafiya / Petro Letnianshyn. – Drohobych : Surma, 2007. – 192 s.
6. Marko V. P. Stezhky do tayiny slova : Literaturoznavchi i metodychni studiyi / Vasyl Petrovych Marko. – Kirovohrad : Step, 2007. – 264 s.
7. Matiushchenko A. V. Osobystisna koliziya v ukrayinskiy dramaturhiyi pershoyi tretyni XX-ho stolittya : avtoref. dys... kand. filol. nauk : 10.01.01 / NAN Ukrayiny / Anzhela Viktorivna Matiushchenko. – K., 1996. – 16 s.
8. Moroz L. Z. “Sto rivnotsinnykh pravd”. Paradoksy dramaturhiyi V. Vynnychenka / Larysa Zakhariivna Moroz. – K. : In-t literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrayiny, 1994. – 208 s.
9. Nabytovych I. Y. Katehoriya sacrum u khudozhniy prozi XX – XXI stolit : avtoref. dys. ... d-ra filol. nauk : 10.01.06 Teoriya literatury / Ihor Yosypovych Nabytovych / Lviv. nats. un-t im. Ivana Franka. – Lviv, 2009. – 36 s.
10. Panchenko V. Ye. Volodymyr Vynnychenko : paradoksy doli i tvorchosti : Knyha rozvidok ta mandrivok / Volodymyr Yevhenovych Panchenko. – K. : Tvim inter, 2004. – 288 s.

11. Pratsovytyi V. S. Natsionalnyi kharakter v ukrayinskiy dramaturhiyi 20–30-kh rokiv XX stolittia / Volodymyr Stepanovych Pratsovytyi. – Lviv : Liha-Pres, 1999. – 282 s.
12. Stetsenko L. F. I. K. Karpenko-Karyi (I. K. Tobilevych) / L. F. Stetsenko // Istoriya ukrayinskoyi literatury : u 8 t. – T. 4, kn. 2 : Literatura 70 – 90-kh rokiv XIX st. / O. Ye. Zasenka, N. L. Kalenychenko, A. A. Kaspruk i in.; vidp. red. O. Ye. Zasenka. – K. : Naukova dumka, 1969. – S. 359 – 406.
13. Zakharchenko A. V. Ideyno-khudozhni shukannia v ukrayinskiy dramaturhiyi kintsya XIX – pochatku XX stolittia (problematyka, zhanry, kharaktery) : dys... kand. filol. nauk : 10.01.01 / Kyyivskiy natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka / Alla Volodymyrivna Zakharchenko. – K., 2007. – 210 s.
14. Zymomria M. Modelnyi svit osobystosti u dramakh Bernarda Shou, Ivana Franka, Volodymyra Vynnychenka / Mykola Zymomrya // Letnianchyn P. Osobystist u dramakh Bernarda Shou, Ivana Franka, Volodymyra Vynnychenka. Monohrafiya. – Drohobych : Surma, 2007. – S. 181 – 185.